

EBH 2015.P.11.

I. Az egészségügyi szolgáltató felel a szülőknek azokért a káraiért, amelyek azért következtek be, mert a magzat genetikai rendellenességét nem ismerték fel és ezáltal megfosztották az anyát az önrendelkezési joga, a szülőket a családtervezési joguk gyakorlásától.

II. A vagyoni károk körében a szülők a károsodottan született gyermek teljes felnevelési költségét igényelhetik. Az egészséges létből és a fogyatékoságból eredő költségek elkülönítésének nincs jogi alapja [1959. évi IV. tv. 355. §].

[1] Az I. és a II. r. felperesek házastársak, a III. és a IV. r. felperesek a gyermekeik. M. nevű gyermekük 2008. augusztus 27-én született Down-szindrómával.

[2] A felperesek a keresetükben a nem vagyoni, az I-II. r. felperesek pedig a további vagyoni káruk megtérítésére kérték az alperes kötelezését arra hivatkozással, hogy a terhesség alatt nem az elvárható gondossággal járt el, ezért a genetikai rendellenesség felismerésének hiányában az I-II. r. felperes nem dönthetett a terhesség törvényi határidőn belüli megszakításáról.

[3] Az alperes a kereset elutasítását kérte; a jogellenes, felróható magatartását tagadta.

[4] Az alperes pernyertessége érdekében beavatkozó biztosító is a kereset elutasítását kérte az alperessel egyező indokok alapján.

[5] Az elsőfokú bíróság a rész- és közbenső ítéletében megállapította, hogy az alperest teljes kártérítési felelősség terheli a 2008. augusztus 27-én született kk. B. M. születését követően diagnosztizált genetikai károsodás miatt a felpereseket ért hátrányokért. Ezt meghaladóan a törvényszék - az önmagában kk. B. M. léteire alapított - kártérítési keresetet elutasította. Az elsőfokú bíróság az ítélete indokolásában megállapította, hogy az AFP-vizsgálat elvégzése kötelező volt és ez nem diagnosztikai, hanem csupán szűrőteszt, további vizsgálatok elvégzése is indokolt. A kórosan alacsony (0,58 MoM) érték alapján elsődlegesen indokolt célzott ultrahangvizsgálat elvégzése. A felperesek bizonyították, hogy a magzat állapota tekintetében az alperes téves diagnózist állított fel, ezzel szemben az alperesnek kellett bizonyítania, hogy az egészségügyi ellátásban részt vevőktől elvárható gondosságnak megfelelően járt el. Az AFP- és a triplateszt eredménye a terhességi kortól függő, ezért jelentősége volt annak, hogy a triplateszten feltüntetett és az alperes által megállapított terhességi kor eltéréseinek mi volt az oka, az eltérés bizonyítottságának hiányát az alperes kimentése körében kellett értékelni. A vizsgálat értékeit az alperes nem fogadhatta volna el, azt meg kellett volna ismételni. Ennek elmaradása megalapozza az alperes helytállási kötelezettségét. Az alperesnek kétféle érték állt rendelkezésére, az eltérés okát fel kellett volna tárnia. Az egyik adat, az ismert alacsony szérumszintű AFP-érték alapján haladéktalanul kockázatelemzésre, célzott ultrahangvizsgálatra kellett volna küldeni az I. r. felperest, mivel a vizsgálati eredmény a genetikai érintettség gyanúját vetette fel. Ez attól függetlenül megállapítható, hogy ha volt 0,73 MoM AFP-érték is és összességében negatív a triplateszt, mert az alperes a 0,58-as értékről bizonyítottan tudott, és akkor is megállapítható, ha az AFP-vizsgálat felhasználhatósága terén eltérő szakmai álláspontok alakultak ki. Az elsőfokú bíróság kiemelte, hogy az alperestől elvárható magatartás a szakmai szabályok megsértésétől függetlenül is vizsgálendő. Az alperes mulasztásai folytán sérült az I-II. r. felperesek családtervezéshez való joga, az I. r. felperes önrendelkezési joga, a felpereseknek a teljes, egész és egészséges családban éléshez való joga. Az elsőfokú bíróság szerint a fogyatékosan született gyermek léte miatt megnehezült élet folytán illeti meg vagyoni és nem vagyoni kártérítés a szülőket, az önmagában kk. B. M. léteire alapított kártérítési keresetet az elsőfokú bíróság elutasította.

[6] A peres felek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság a rész- és közbenső ítéletében az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletét helybenhagyta, lényegében helyes indokai alapján. A másodfokú bíróság nem osztotta a felperesek álláspontját abban, hogy a szülők joga a lét és nem lét közötti választási lehetőség és a kárt ehhez képest kell értelmezni. A viszonyítási alap egy korábbi, előnyösebb állapot, ami az adott esetben nem lehet az ép állapot és a „nem lét” sem. A gyermek fogyatékosága nem az orvos mulasztásának következménye. A kár alapja kizárólag a fogyatékosan született gyermek léte miatt megnehezült élet lehet. Az elvárhatóság tekintetében a másodfokú bíróság kiemelte, hogy annak megítélése orvosi adatokon alapuló jogi kérdés és egyetértett az elsőfokú bírósággal a kárfelelősség megállapításában. A szakértő csupán valószínűségi véleményt adott, a terhességi kormeghatározás okának bizonyítatlanságát a másodfokú bíróság szerint is a kimentés körében kellett értékelni. Nem a 16. heti vérvétel megismétléséről van szó, hanem az eltérések tisztázása után az eredmény újraszámolásáról. Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a triplateszt eredménye és az egyéb vizsgálati eredmények alapján az alperes nem kellő alappal zárta ki a rendellenesség gyanúját, a 0,58-as érték nem volt elvethető, annak helyébe nem lépett a 0,73-as érték.

[7] Az I-II. r. felperesek a felülvizsgálati kérelmükben a részítélet hatályon kívül helyezését és közbenső ítéletben annak megállapítását kérték, hogy a kk. B. M. megszületéséből eredően a felpereseket ért károkért az alperest kártérítési felelősség terheli. Jogi álláspontjuk szerint a jogerős részítélet a Pp. 221. §-ának (1) bekezdését, a Ptk. 355. §-ának (1)-(4) bekezdéseit és az 1/2008. PJE határozatot sérti. Ez utóbbi szerint a szülők két tényalapról származóan jogosultak kártérítésre: a genetikai ártalom és a megszületés, azaz a gyermek léte miatt. A teljes kártérítés elve alapján a károsultat olyan helyzetbe kell hozni, mintha a károkozás be sem következett volna, e körben vizsgálni kell, hogy mi a károkozó magatartás és mi az annak hatására létrejött káresemény. Az elsőfokú bíróság szerint sérült a családtervezési jog, az I. r. felperes önrendelkezési joga, mert nem dönthettek a terhesség megszakításáról és annak eredménye kk. B. M. megszületése. Ha azonban a létből eredő károknak csak egy részét téríti meg az alperes, sérül a teljes reparáció elve. A másodfokú bíróság nem osztotta azt az álláspontot, hogy a szülők döntési joga a lét és nem lét közötti választási lehetőség volt, a részítéletből azonban ennek indoka nem derült ki. Az 1/2008. PJE határozat a gyermek saját jogú kártérítési igényére vonatkozóan tartalmaz jogi okfejtést és az a szülők igényére nem vonatkoztatható, a perben azonban a szülők kárigényét kellett elbírálni, azt vizsgálva, hogy mi az a korábbiakhoz képest megváltozott hátrányos állapot, amely az alperes jogellenes és felróható magatartására vezethető vissza. Az anya önrendelkezési jogának és a szülők családtervezési jogának sérelme folytán elveszett a lét és a nem lét közötti választás lehetősége, a gyermek az akaratuk ellenére született meg károsodott állapotban, ebből következően kárként manifesztálódik minden költség és kiadás, amely a gyermek megszületéséből adódik. A gyermek születéséből kétféle kárforma különíthető el, egyrészt a létből eredő - az egészségi állapottól független - költségek és kiadások összessége, másrészt az egészségkárosodott állapotból eredő többletköltség. Ha azonban a jogsérelem a lét és nem lét kérdésében való döntés elvétele, akkor a teljes reparáció elvének a létből eredő összes költség megtérítése felel meg. A jogegységi döntés szerint is a fogyatékosan megszületett gyermek léte miatt megnehezült élet az a vagyoni és nem vagyoni kár, amely az egészségügyi intézményre áthárítható, ebből pedig nem vonható le az a következtetés, hogy kizárólag a fogyatékos létből eredő vagyoni és nem vagyoni károkat kell az alperesnek megtéríteni.

[8] Az alperes felülvizsgálati kérelme a keresetet elutasító döntés meghozatalára irányult. Jogi álláspontja szerint a jogerős közbenső ítélet sérti a Pp. 1. §-át, 177. §-ának (1) bekezdését, 182. §-ának (1)-(3) bekezdéseit, a 206. §-át, valamint a 221. §-ának (1) bekezdését, továbbá a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdését, és az Eütv. 77. §-ának (3) bekezdését. A bíróságok a tényállást nem tárták fel, megalapozatlan következtetéseket vontak le. Az alperes szerint bizonyított, hogy a I. szűrővizsgálat

során elvárható gondossággal, a szakmai szabályok szerint járt el. A triplateszt negatív eredménye miatt kockázatelemzésre, célzott ultrahangvizsgálatra nem volt szükség. Nem volt késedelmes a II. UH szűrővizsgálat elvégzése és a protokoll szerinti kötelezően előírt értékek szűrése megtörtént. A bizonyítási teher és az elvárhatóság kérdése körében a másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bíróság álláspontjával, ami az alperes számára elfogadhatatlan. A bíróságnak az alperes szerint nincs lehetősége a szakértő által értékelt tényekkel ellentétes jogi megítélést tenni, így az AFP- és a triplateszt eredményének értékelésével kapcsolatban sem. Téves volt az a megállapítás is, hogy feltétlenül szükséges volt a nyaki tarkóredő adata, mert vagylagosan kérte a leírás a tarkóredő mellett a fejtető, farkcsont távolságát. Utalt az alperes arra, hogy a szakvélemény szerinti „megismétlése” a vizsgálatnak értelmetlen, mert a 17. héten nem lehet megismételni a 16. heti vizsgálatot. Az alperes részletezte az Egészségügyi Minisztérium szakmai protokollját a Down-kór prenatális szűréséről és diagnosztikájáról és azt állította, hogy az ebben foglaltakat a bíróságok tévesen értelmezték. Nem vették jól figyelembe az izolált szó nyelvtani jelentését sem, és a szakértői véleményt felülbírálván döntöttek a triplateszt, illetőleg az AFP eredményének értékelése tekintetében. Az alperes szerint a terhesgondozásban résztvevőktől elvárható gondosság zsinórmértéke nem lehet a kimentés lehetősége nélküli korlátlan felelősség, a szakintézetek szaktudását is meghaladó felkészültség. A felülvizsgálati kérelem szerint a kapott eredmények egyenként és összességükben is az egészséges magzat megszületését prognosztizálták. Három negatív eredmény után nem volt szükség további vizsgálatra, invazív beavatkozás nélkül pedig százszázalékos bizonyossággal nem lehet kiszűrni a Down-kór rendellenességet. Az alperes a felülvizsgálati kérelmét azzal egészítette ki, hogy miután az AFP-szűrés alkalmatlan a Down-kór kiszűrésére, hiányzik az okozati összefüggés.

[9] A felperesek a felülvizsgálati ellenkérelmükben kérték, hogy a Kúria az alperes felülvizsgálati kérelmének ne adjon helyt. Vitatták az alperesnek a felülvizsgálati kérelemben tett állításait, az egyes hivatkozásokat megalapozatlannak, irat- és bizonyítékellenesnek tartották. Részletesen elemezték az alperes okfejtésének hibáit a triplateszt és az AFP-vizsgálat értékelhetősége körében és a szakvélemény alapján helyesnek tartották azt a megállapítást, hogy a kormeghatározás eltérésének tisztázatlansága és az AFP eredménye alapján a kockázatelemzés és célzott genetikai vizsgálat elmaradása miatt az elvárható gondosság tanúsítása nem volt bizonyított.

[10] Az alperes a felülvizsgálati ellenkérelmében a részítélet helybenhagyását kérte. A felperesek felülvizsgálati kérelmének pontatlanságai mellett kiemelte, hogy a jogegységi döntés helyes értelmezése szerint az nem csak a gyermek saját jogú igényére vonatkozik és döntő jelentőségű, hogy az egészséges élve születés, illetve a fogyatékos világra jövetel közötti életminőség-különbség nem vezethető vissza orvosi mulasztásra.

[11] Az alperesi beavatkozó mindenben osztotta az alperes jogi álláspontját és ennek megfelelően vitatta a felperesek által kifejtetteket.

[12] A Pp. 270. §-ának (2) bekezdése alapján a Kúria azt vizsgálta, hogy a jogerős rész- és közbenső ítélet az I. és II. r. felperesek, valamint az alperes felülvizsgálati kérelmében megjelölt okokból jogszabálysértő-e.

[13] Az I-II. r. felperesek felülvizsgálati kérelme alapos, az alperes felülvizsgálati kérelme alaptalan.

[14] Az I-II. r. felperesek felülvizsgálattal a részítéletet, az alperes a közbenső ítéletet támadta. Elsődlegesen a bíróságnak a kereset alapján abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy az alperes kárfelelősége fennáll-e. A felperesek a bizonyítási kötelezettségüknek eleget téve bizonyították a károsodásukat és azt, hogy ez okozati összefüggésben áll azzal, hogy az alperes a magzat állapota tekintetében téves diagnózist állított fel. Az alperes a felülvizsgálati kérelmében a kimentése körébe eső bizonyítást, illetőleg a bizonyítékok értékelését támadta, az e körben kifejtett

okfejtése azonban téves.

[15] A jogerős döntés indokolásában a bíróság helyesen utalt arra, hogy az alperes az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.) 77. §-ának (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelő eljárással tesz eleget az elvárhatóság követelményének. A gondossági mérce azonban tágabb a szakmai és etikai szabályok, illetve irányelvek betartásánál. Az alperesnek a kimentése érdekében azt kell bizonyítania, hogy a gyógyintézettől elvárható gondossággal és körültekintéssel mindent megtett annak érdekében, hogy a káros következmény felismerhető legyen. Amennyiben pedig a bizonyítást a dokumentációs kötelezettség teljesítésének hiányossága nehezíti, a bizonytalanságot, illetőleg az ebből eredő bizonyítatlanságot az alperes terhére kell értékelni.

[16] A terhességi szűrővizsgálatok adatainak értékelése orvos szakértői feladat, de a szakmai ismeretek alapján a gondosság megítélése a bíróság feladata. Az adott esetben a bíróság ennek megfelelően járt el, nem vette át a szakértő szerepét, hanem a szakértői megállapítások alapján arra a következtetésre jutott, hogy az alperes a saját hibájából nem került abba a helyzetbe, hogy eldönthesse: kizárható-e a genetikai károsodás. Az alperes tévesen hivatkozik arra, hogy a bíróság a kimentés lehetősége nélküli korlátlan felelősséget állapított meg, a felelősség nem objektív, de fokozott. Függetlenül az AFP-vizsgálatokkal kapcsolatban kialakult szakmai vitáktól, nem hagyható figyelmen kívül, hogy ilyen vizsgálat történt és az alperes olyan adat ismeretében volt, amely felvetette az esetleges károsodás gyanúját, ehhez képest kellett ezért vizsgálni az elvárható gondosságot, amely az adott esetben további célzott vizsgálat elrendelése lett volna, szükség esetén magasabb szintű intézet igénybevétele. A hiányolt vizsgálatokkal pedig meg lett volna a nagyobb lehetőség a károsodás felismerésére. E körben a bíróság a szükséges bizonyítást lefolytatta, a bizonyítékokat a Pp. 206. §-ának (1) bekezdése szerint okszerűen értékelte és jól állapította meg, hogy az alperes magát kimenteni nem tudta. A jogerős közbenső ítélet az alperes felülvizsgálati kérelmében megjelölt okokból nem jogszabálysértő, annak csak a szövegezésbeli pontosítására volt szükség.

[17] A jogerős rész- és közbenső ítélet különválasztva rendelkezett a kiskorú B. M. „létére” alapított keresetről, noha ilyen önálló kérelmet a kereset nem tartalmazott. A kereset B. M. teljes felnevelési költségére vonatkozott és azon belül csupán részletezte, hogy vannak a genetikai érintettséggel és az egészséges léttel kapcsolatos költségek, kiadások. A szétválasztás jogilag nem indokolható és mindezek miatt a részítélet külön elő nem terjesztett keresetről rendelkezett. Ettől függetlenül az I-II. r. felperesek felülvizsgálati kérelme alapján a Kúriának állást kellett foglalnia abban a kérdésben, hogy a kiskorú B. M. léte alapított kártérítési kereset elutasításáról rendelkező részítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okokból jogszabálysértő-e.

[18] A jogerős döntésben a bíróság azt állapította meg, hogy a fogyatékossgal összefüggő többletköltség esetében fennáll az alperes kártérítési felelőssége, míg az egészséges gyermek felnevelési költségei tekintetében nem. A Kúria álláspontja szerint ilyen szétválasztás nem tehető. Miután a fogyatékossgáért az orvost semmilyen felelősség nem terheli, a fogyatékossgal együtt járó többletköltség alapja sem lehet más, mint az önrendelkezési jog gyakorlásának megghiúsulása. Az elsőfokú bíróság tévedett, amikor az 1/2008. PJE határozat, illetőleg egy ítélőtáblai kollégiumi vélemény alapján tartotta alaptalannak az I-II. r. felperesek követelésének egy részét, de helytelen a másodfokú bíróság okfejtése is, amellyel meghatározta a felperesek kárát. Egységes a bírói gyakorlat abban a perbeli esetben érvényesülő megállapításban, hogy az orvos jogellenes és felróható magatartása abban áll, hogy a szülőket nem tájékoztatta a születendő gyermek fogyatékos voltáról és így megfosztotta az anyát az önrendelkezés jogától, a szülőket a családtervezési joguk gyakorlásától. Az nem volt vitatott, hogy a gyermek betegségéért az orvost semmilyen felelősség nem terheli, a szülők pedig a saját jogukon érvényesítenek kárigényt. A születéssel kapcsolatos kártérítési kereseteket a szakirodalom három csoportba sorolja [wrongful life, wrongful conception

(pregnancy), wrongful birth keresetek]. Az adott esetben a nem kívánt születés (wrongful birth) miatti keresetről van szó. Az 1/2008. PJE határozat hivatkozik arra (VI. pont), hogy az abban kifejtettek a fogyatékos gyermeknek a polgári jogi felelősség szabályaira alapított kártérítési igényére vonatkoznak. Utal továbbá arra is, hogy a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény (Mvtv.) a szülőknek lehetőséget biztosít a családtervezésre és az anya önrendelkezési joga fejeződik ki abban, hogy - a törvényi feltételek fennállása esetén - kérheti terhessége megszakítását. A szülők személyiségi jogát sértő orvosi magatartás a magzati károsodás felismerését megghiúsító, felróható orvosi mulasztás és a terhesség-megszakítás lehetőségére vonatkozó tájékoztatás elmaradása. A jogvita eldöntése nem a lét és a nem lét szétválasztásán alapul, hanem annak vizsgálatán, hogy az alperesnek a jogellenes és felróható magatartása milyen vagyoni és nem vagyoni károkat eredményezett, figyelemmel a jogegységi határozatnak arra a megállapítására, hogy a szülőknek a fogyatékosan megszületett gyermek léte miatt megnehezült élete jelenti polgári jogi értelemben azt a - vagyoni és nem vagyoni - kárt, amely - pénzben kifejezve - az orvosi mulasztás folytán az egészségügyi intézményre áthárítható. Az I-II. r. felperesek keresete alapján ezért a bíróságnak, eltérő, illetőleg más jogi szabályozás hiányában a magánjogi kártérítés intézménye alapján kell vizsgálnia, hogy a károkozó magatartás milyen károkat okozott, figyelemmel az Alkotmánynak, illetőleg az Alaptörvénynek az alapjogokról szóló rendelkezéseire is.

[19] A károkozó magatartás következtében az anya nem gyakorolhatta önrendelkezési jogát és emiatt súlyosan károsodott gyermeke született, akinek születésével, létével okszerűen összefügg a felnevelési költség. Az önrendelkezési jog megsértésének következménye, hogy felmerülnek a gyermek felnevelési költségei, amelyek az orvosi hiba hiányában nem merültek volna fel, mert megfelelő tájékoztatás esetén az anya a törvényben biztosított jogával élve dönthetett volna a terhesség-megszakításról. Ennek hiányában a kártérítés alapjául szolgáló magatartás következtében, a gyermek születésével okozatosan merülnek fel a felnevelésével kapcsolatos valamennyi már bekövetkezett és a jövőben felmerülő költségek, kiadások, amelyek az anya, illetőleg a szülők vagyonában más által okozott olyan vagyoni hátrányok, amelyek vagyoni kárként érvényesíthetők. Az orvosi mulasztással okozati összefüggésben álló vagyoni kár nem csupán a fogyatékos-sággal összefüggő többletköltséget foglalja magában, a kárként felmerülő költségek szétválasztásának a már kifejtett indokok folytán nincs jogi alapja. Miután pedig a kár önmagában elegendő a kárkötelelem keletkezéséhez, ezért az alperes jogellenes és felróható, egyébként pedig szerződésszegő magatartása miatt a teljes kár megtérítésére köteles, tekintettel arra, hogy az okozás a teljes kárra kiterjed. Az anya és az orvos (egészségügyi szolgáltató) közötti szerződéses jogviszony megsértését jelentette a magzati diagnosztika egyik céljaként tekintett kötelezettség nem megfelelő teljesítése. A szerződésszegés következtében az önrendelkezési jog gyakorlásának megghiúsulása folytán a fogyatékos gyermek gondozásával és felnevelésével együtt járó valamennyi anyagi teher objektív előre látható, adekvát és elismerhető okát adják a szerződés által védett valamennyi következménynek, így annak a gazdasági vagyoni érdeknek, ami hátrányára változik, sérül, és ezért kártérítési következményekkel jár a szerződésszegés. Ezek alapján pedig valamennyi, a gyermek megszületésével kapcsolatban felmerülő felnevelési költség olyan kárnak minősül, amelyet a károkozó térít meg, és nem lehet kár csak a fogyatékos-ságból eredő többletkiadás. A Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 355. §-ának (1) bekezdése értelmében kár a károkozó körülmény folytán a károsult vagyonában beállott értékcsökkenés. A kár esetében viszonyítási alap a személy vagyonának korábbi állapota, de lehet olyan előnyösebb állapot, amelynek lehetőségétől a károkozó magatartás fosztotta meg a személyt, illetőleg annak vagyonát. A Ptk. kár fogalmába ez utóbbi helyzet is beletartozik. Az adott esetben a szülők a családjukban a terveik, elhatározásaik ellenére arra kényszerülnek, hogy egészségében károsodott gyermeket neveljenek fel, annak minden költségével. Káruk nem lehet más, mint a felnevelés teljes költsége, hiszen ezt okozta a jogellenes magatartás.

[20] A kifejtettekre tekintettel a jogerős részítélet jogszabálysértő, ezért a Kúria a jogerős rész- és közbenső ítéletet hatályon kívül helyezte és a részítéleti rendelkezés mellőzése mellett az elsőfokú döntés közbenső ítéleti rendelkezését szövegezésbeli pontosítással hagyta helyben [Pp. 275. § (4) bek.].

[21] A Pp. 270. §-ának (1) bekezdése szerint alkalmazott Pp. 78. §-ának (1) bekezdése alapján kötelezte az alperest és a beavatkozót a felperesek felülvizsgálati eljárási költségének a megfizetésére, míg a felülvizsgálati illeték viseléséről szóló rendelkezés a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. §-ának (1) bekezdésén és a 14. §-án alapul. (*Kúria Pfv.III.20.069/2015.*)